

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Adatbázis kapcsolódó jogi (sui generis) védelme

Ügyszám: SZJSZT- 05/10.

A megkeresésben feltett kérdések:

1. A Sztj. 84/A. § (1) bekezdésével kapcsolatosan:

1.1. Ismertetve az MTI adatbázisai működésének lényegét, és az azzal összefüggő szerződéses gyakorlatot, hogyan értelmezhető, milyen tartalom tekintetében állapítható meg az Sztj. 84/A. § (1) bekezdése szerinti jelentős részre vonatkozó jogsértés (utalva a 26. § (8) bekezdése szerinti hozzáférési módra)?

1.2. Lehetséges-e egyáltalán elvileg szó az adatbázis egészét érintő jogsértés megvalósulásáról olyan adatbázisok esetében, ahol a tartalom folyamatos megújulása és bővülése az egész működés értelme, lényege?

2. Az Sztj. 84/A. § (3) bekezdésével kapcsolatosan:

2.1. Megvalósítják-e a jogosulatlan felhasználásnak az Sztj. 84/A. § (3) bekezdésében foglalt fordulatát azon honlapok működtetői, amelyek hozzájárulás nélkül, rendszeresen, a felhagyásra vonatkozó felszólítás ellenére vesznek át hír és képanyagokat – különböző mennyiségben – az MTI szerződéses partnereitől, és teszik hozzáférhetővé saját honlapjukon?

2.2. Hogyan kell értelmezni az „ismételten” és a „rendszeresen” fogalmat, ami már jogsértésként értékelendő, továbbá jogos érdeksérelemnek, illetőleg károkozásnak minősül-e az a körülmény, hogy ezek a ”felhasználók” ellenérték nélkül jutnak olyan szolgáltatáshoz, vagy annak egyes elemeihez, amelyeket az MTI szerződéses partnerei fizetés ellenében kapnak meg. Tekinthető-e ez a magatartás az adatbázis előállító jogos érdekei indokolatlan károsításának?

2.3. Hogyan kell értékelni azt a körülményt, hogy a hozzájárulás nélküli felhasználók feltüntetik-e a valós forrást, avagy sem?

3. Egyetértenek-e azzal az állásponttal, hogy a Btk. 329/A. § (1) bekezdésében - védett jogi tárgyként - megjelölt adatbázis előállítói teljesítmény megsértése alatt minden olyan eset értendő, amelynél az Sztj. 84/A. §-a az előállítói hozzájárulást a jogszerű felhasználás feltételévé teszi?

4. Egyetértenek-e azzal az állásponttal, hogy az adatbázis előállítóját megillető sui generis védelemre alapozott jogérvényesítés esetén a szabad felhasználás egyik eseteként megfogalmazott, az Sztj. 36. § (2) bekezdésére való hivatkozás téves értelmezés, mert az adatbázisok védelme körében a speciális, szabad felhasználási szabályokat kell alkalmazni?

5. Hogyan értékelhető szerzői jogi szempontból a hírgyűjtő site-ok működése, megvalósul-e ebben a körben szerzői jogi jogsértés, avagy kizárólag általános polgári jogi szempontból értékelhető - szerződésen kívüli károkozásaként - az adatbázis előállítója szempontjából a kialakult és elterjedt üzleti gyakorlat?

Az eljáró tanács szakvéleménye:

Az eljáró tanács az alábbiakat kívánja előrebocsátani.

1. A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8.§ (1) bekezdése szerint „*a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást (...)*”. Az eljáró tanács szakvéleménye meghozatalakor a Megkereső által rendelkezésre bocsátott adatok, iratok alapján hozta meg szakvéleményét.

2. A megkeresésben meghatározott kérdések megválaszolásához szükséges a tény- és híryanagot tartalmazó közlemények, illetve az ezeken túlmutató cikkek megfelelő elkülönítése.

A tény- és híryanagot tartalmazó közlemények szerzői jogi státusáról a Szerzői Jogi Szakértő Testület több ízben is állást foglalt már. Az eljáró tanács ezen a helyen hivatkozni kíván az SzJSzT 25/00-es szakvéleményére, amely – egyebek mellett – az alábbiakat rögzíti. *„Ebből a szempontból különbséget kell tennünk a „hír” szó két jelentése között. A szó egyik jelentése valamely esemény megtörténte, valamely fejlemény bekövetkezésére vonatkozó információt takarja, amiről általában különböző módon lehet tájékoztatást adni, amit jobbára eltérő módon lehet megfogalmazni, közölni, továbbítani akár a média útján akár a hétköznapi érintkezés keretében. A szó második jelentése éppen a megfogalmazott információ, s ebben a jelentésében a szó leggyakrabban éppen a hírügynökségek, a sajtó és az elektronikus média által megfogalmazott és továbbított információra utal.” (...)* *„A tények, adatok megismerésére és közlésére senkinek sincs kizárólagos joga. Amit a szerzői jog véd, az az információ egyéni, eredeti módon való megfogalmazása. Erre, mint ahogy arra fent utalt az eljáró tanács, a hír puszta megfogalmazása esetén általában csak a komplexitásnak egy bizonyos minimális szintjét elérő információ esetén van mód. Az azonban más kérdés, hogy egyéni, eredeti megfogalmazásra minden esetben lehetőség nyílik, ha nem csupán egy hír (információ) közléséről van szó, hanem kommentárt is fűznek hozzá, rámutatnak jelentőségére, bizonyos más tényekkel, fejleményekkel való összefüggésére, előzményeire, várható következményeire, stb.”* A hivatkozott szakvélemény utóbb idézi a Berni Unió Egyszemélyi Felülvizsgálata összehívott 1967. évi stockholmi diplomáciai értekezlet I. sz. Főbizottságának jegyzőkönyvét, amely rögzíti: *„Az Egyszemélyi nem védi a napi hírekre és a különféle tényekre vonatkozó puszta információt, mert az ilyen anyagban nincsenek jelen azok a tulajdonságok, amelyek szükségesek egy mű létrejöttéhez. Ebből következik a fortiori, hogy az egyes hírek és tények maguk nem védettek. Másrésztől azonban, az újságírók cikkei és a hírekről tudósító egyéb „zsurnalisztikai” művek védelem alatt állnak, amennyiben irodalmi vagy művészeti alkotásnak minősülnek.”*

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a hivatkozott szakvélemény megállapításainak helyességét nem csorbítja, sőt megerősíti az a körülmény, hogy a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI.

törvény (a továbbiakban: „Szt.”) 2003. évi felülvizsgálata során az Szt. 36.§-ának a tény- és híryanagot tartalmazó közleményre vonatkozó utalását a jogalkotó hatályon kívül helyezte, és – igazodva az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv 5. cikk 3. bekezdés c) pontjához – egyrészt az Szt. 1.§ (5) bekezdésében kifejezetten kivette a szerzői jogi védelem hatálya alól a sajtótermékek közleményeinek alapjául szolgáló tényeket vagy napi híreket, és másrészt a 36.§ (2) bekezdése új szabad felhasználási esetet vezetett be a napi eseményekhez köthető, értelemszerűen szerzői jogi védelmet élvező sajtócikkekre. Az SzJSzT idézett állásfoglalását később megerősítette a 28/03-as, illetve – az Szt. 2003. évi módosítását követően született, így a módosítás tartalmára is tekintettel lévő – 11/07-es szakvélemény is.

Az eljáró tanács ezt követően megállapította, hogy az MTI adatbázisa önmagában szerzői jogi védelmet nem élvező tényközléseket, és önálló szerzői jogi védelmet is élvező cikkeket is tartalmaz. Az, hogy az adatbázis egyes konkrét elemei a fenti két kategória melyikébe tartoznak, csak egyedi vizsgálat alapján dönthető el.

Az eljáró tanács tisztában van azzal, hogy a hírek mai magyarországi felhasználási gyakorlata sok tekintetben károsan érinti a hírelőállítók üzleti érdekét, amint ezt az MTI üzleti modelljének leírása is igazolta. Az üzleti érdekek sérelmének egy részére, de csak egy részére a szerzői, illetve kapcsolódó jog is választ adhat. Ezen túl azonban, figyelemmel kell lenni – egyebek mellett- az általános polgári jogi felelősségi viszonyokra, illetve esetleg a versenyjog szabályaira, amelyek a konkrét tényállástól függően jogi védelmet, illetve kompenzációt nyújthatnak az üzleti érdekeiben sértett hírügynökségeknek.

3. Az eljáró tanács megvizsgálta, hogy a megkeresésben jelölt adatbázisok előállítóját, vagyis az MTI-t, megilletik-e az Szt. XI/A. fejezete szerinti kapcsolódó jogi (sui generis védelemből eredő) engedélyezési jogok. A megkeresés szerint az MTI legjelentősebb adatbázisa az ún. „Sajtóadatbank” (SAB), ami napi mintegy ötszáz cikkel bővülve mára mintegy hárommillió napi hírt tartalmaz kódolt formában. Az MTI ezen kívül további tematikus archívumokat üzemeltet. A megkeresés szerint ezek az adatbázisok megfelelnek az Szt. 60/A. §-ának, mivel *„meghatározott rendszer és módszer szerint vannak elrendezve, a felhasználó számára számítástechnikai eszközökkel biztosított az egyedi hozzáférés”*. Az eljáró tanács megjegyzi, hogy ezen állítást – a megfelelő hozzáférés hiányában – nem ellenőrizhette, a szakvélemény elkészítése során azonban nem merült fel olyan körülmény, amely ezt az állítást megkérdőjelezte volna.

4. Az eljáró tanács a fentiek alapján abból a feltevésből indul ki, hogy az MTI az Szt. 84/A. § (6) bekezdése szerint adatbázis-előállítónak minősül. Ha tehát feltesszük az előző pont szerint, hogy a megkeresésben leírt adatbázisok megfelelnek az Szt. 60/A. § szerinti adatbázis fogalomnak, és az MTI adatbázis-előállítónak minősül, azt kell megvizsgálni, hogy fennállnak-e a szóban forgó adatbázisokra a kapcsolódó jogi védelem feltételei.

5. Az eljáró tanács szakvéleményét csak a hatályos magyar jogszabályokra alapíthatja. Ugyanakkor az Európai Bíróság a C-14/83 (Von Colson és Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen) ügyben hozott ítélet 26. bekezdésében kimondta: a tagállamoknak az irányelvből származó azon kötelezettsége, hogy elérjék az irányelvben előírt eredményt és minden szükséges intézkedést meghozzanak e kötelezettség teljesítésének biztosítására, kötelező érvényű a tagállamok minden jogértelmezést végző szervére. Ezért az SzJSzT véleményének is figyelembe kell vennie a hatályos irányelvek rendelkezéseit, és ahol a magyar jogszabály többféle értelmezést is enged, az irányelvi szabálynak leginkább megfelelő értelmezést kell

elfogadnia. Az eljáró tanács szakvéleménye megfogalmazásakor ugyancsak figyelemmel volt az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatára.

6. Az Szjt. 84/A.§-ának (5) bekezdése szerint az adatbázis előállító akkor rendelkezik az ún. sui generis jogokkal, ha az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt. Az Európai Bíróság az elmúlt években több iránymutató döntésében elemezte a „*jelentős ráfordítás*” fogalmát. A British Horseracing Board v William Hill (C-203/02) ügyben (a továbbiakban: „BHB”) az Európai Bíróság kimondta, hogy „*az adatbázis tartalmának megszerzésével kapcsolatos ráfordítás fogalmát, akként kell értelmezni, mint amely a meglévő tartalmi elemek keresésére és az említett adatbázisban történő összegyűjtésére felhasznált pénzeszközök leírására szolgál (kiemelés az eljáró tanácstól), kivéve azon pénzeszközöket, amelyeket e tartalmi elemek létrehozására használtak fel.*”¹ Ezzel összhangban döntött az Európai Bíróság később a Fixtures Marketing v Veikkaus (C-46/02), a Fixtures v Organismos (C-44/02), illetve a Fixtures v Svenska (C-338/02) számú ügyekben is.

7. Az SzJSzT 29/04-es számú ügyében kifejtette: „*Az egyszerű időszaki kiadványok esetében a kiadó ráfordításai nem már meglévő cikkek/tanulmányok felkutatására, tárolására és feldolgozására irányulnak, hanem az egyes cikkek/tanulmányok közönséghez juttatására. Ebben az esetben az, hogy e tevékenység során – a könnyebb érthetőség és kezelhetőség érdekében – az időszaki kiadvánnyal adatbázis is létrejön, ez olyan következmény, amely külön jelentős ráfordítást nem igényel.*

Nem zárja ki semmi azonban azt, hogy a kiadó később – például minden évfolyam végén vagy nagyobb időszak összefoglalásaként – jelentős ráfordítással új adatbázissá formálja (kiemelés az eljáró tanácstól) a már meglévő cikkek/tanulmányok gyűjteményét. Erre példa lehet, ha szakemberek közreműködésével tárgyszavak szerint teszi kereshetővé a tartalmi elemeket, vagy ha elektronikus adatbázist épít belőlük (ahol mind az egyébként analóg formában született cikkek digitalizálására, mind a keresést lehetővé tevő számítástechnikai eszköz kialakítására és az adatbázis megjelenítésére is jelentős ráfordítást eszközölhet).”

A megkeresés szerint az MTI „*2008-ban 4,5 milliárd Ft éves bevétellel gazdálkodott, mely összeget részben az állami költségvetésből kapott juttatás (közel 2,5 milliárd), részben saját bevételei adják. A napi híreket (napi hírfolyam) részben munkaviszonyban, részben tartós megbízási jogviszonyban foglalkoztatott tudósítók közreműködésével készíti el, ahogy ezt a Hírügynökségi tv. 24. §-a előírja. Ugyanilyen alkalmazási konstrukcióban foglalkoztat szerkesztőket, fordítókat, számítástechnikai szakembereket, és nem utolsósorban szerkesztőségi újságírókat - összesen mintegy 300 érdemi munkatársról van szó - akik az összes, MTI által működtetett adatbázis előállításában és fejlesztésében vesznek részt.*” Az eljáró tanács felhívja a figyelmet, hogy a megkeresés az MTI bevételekről tesz említést, miközben az Szjt. szabályai szerint a sui generis védelem feltétele a jelentős, kifejezetten az adatbázis tartalmának megszerzése/ellenőrzése/megjelenítése céljából eszközölt ráfordítások kimutatása. Ha feltételezzük, hogy az MTI bevételét teljes egészében tevékenységének finanszírozására fordította, az említett ráfordítások – tekintettel az Európai Bíróság fenti iránymutató döntéseire is – akkor is csak részben lennének olyannak tekinthetőek, amelyek a sui generis védelem szempontjából figyelembe vehető. A foglalkoztatott tudósítói hálózat fenntartása, továbbá a szerkesztés, fordítás és a szerkesztői újságírók foglalkoztatása jellemzően ugyanis olyan költséget jelentenek, amelyek célja az adatbázisba foglalt, és később eltárolt elemek létrehozatala, nem pedig a létrehozott elemek adatbázisba összegyűjtése, ellenőrzése, megjelenítése.

¹ Ld. az ítélet 33. pontja (az angol nyelvi változat szerint 31. pont)

8. Az adatbázis tartalmának ellenőrzése kapcsán az Európai Bíróság ugyancsak a már említett BHB ügyben mondta ki, hogy „*valamely adatbázisba összegyűjtött adatok vagy elemek létrehozásának szakaszában az ellenőrzési műveletekre felhasznált pénzeszközök (...) e létrehozatalhoz kapcsolódó ráfordításnak minősülnek, következésképpen az irányelv 7. cikkének (1) bekezdése keretében nem lehet azokat figyelembe venni ezen adatbázis létrehozásával kapcsolatos ráfordítás jelentős jellegének értékelésekor.*”² Az eljáró tanács megítélése szerint az MTI által összegyűjtött információknak a hírek megírása során végzett ellenőrzésének költsége ezért nem vehető figyelembe a sui generis jog vonatkozásában.

9. Az eljáró tanács összegzésként felhívja a figyelmet, hogy a megkeresésben említett bevételekből eszközölt ráfordítások – tekintettel az Európai Bíróság fenti iránymutató döntéseire – csak részben tekinthetők olyannak, amelyek a sui generis védelem szempontjából figyelembe vehetők.

10. Az Európai Bíróság – a másik oldalról megközelítve a kérdést – ugyanakkor azt is kimondta a BHB ügyben, hogy „*az a körülmény, hogy valamely adatbázis létrehozása olyan főtevékenység gyakorlásához kapcsolódik, amelynek keretében az adatbázist létrehozó személy egyben ezen adatbázist alkotó tartalmi elemek létrehozója is, mint olyan nem zárja ki azt, hogy ez a személy igényelhesse a sui generis jog által biztosított védelmet feltéve, hogy bizonyítja, hogy e tartalmi elemeknek (...) megszerzése, ellenőrzése, illetve előállítása mennyiségi vagy minőségi szempontból jelentős, és az **e tartalmi elemek létrehozására felhasznált pénzeszközöktől független** (kiemelés az eljáró tanácstól) ráfordítást igényelt.*”³

10. Az eljáró tanács ezen a helyen hivatkozni kíván az SzJSzT 31/08 számú szakvéleményre, amely összegezte, hogy konkrét adatok hiányában mely elemek figyelembevételével lehet következtetni a jelentős ráfordítás meglétére, és annak folyományaként a sui generis oltalomra. A hivatkozott szakvélemény szerint „*A ráfordítások számbavételéhez támpontot nyújthat az Európai Bizottság Belső Piac és Szolgáltatások Főigazgatóságának 2005. december 12. napján kelt, az adatbázisok jogi védelméről szóló 96/9/EK Irányelv első kiértékeléséről szóló munkaanyaga, amely az európai adatbázis előállítóktól kapott információk alapján előfordulási gyakoriságuk szerinti sorrendbe szedte az adatbázisokkal kapcsolatos jellemző ráfordításokat*”. Az adatbázisok sui generis jogát a magyar szerzői jog rendszerébe bevezető 2001. évi LXXVII. törvény 8. §-ához fűzött indokolása szerint – követve az adatbázis irányelv 7. cikkének megoldását – a ráfordítás lehet mennyiségi vagy minőségi szempontból is jelentős, a ráfordításon továbbá nem csak a pénzügyi, hanem energia-, munka- vagy akár időráfordítást is értendő.

Az eljáró tanács véleménye szerint – bár a rendelkezésre álló adatok alapján ez teljes bizonyossággal nem állapítható meg – valószínűsíthető, hogy a fent említett jellemző ráfordítások az MTI adatbázisa megjelenítése során is felmerültek. Bár e kérdésben végleges válasz csak a tényleges ráfordítások ismeretében adható, az eljáró tanács a továbbiakban abból indul ki, hogy az MTI adatbázisa még a tartalmi elemek létrehozatalára eszközölt ráfordítások levonása után is jelentős ráfordítás eredményeként jött létre, így jogosult a sui generis oltalomra.

Az eljáró tanács válasza a megkeresésben meghatározott kérdésekre:

² Ld. a BHB döntés 36. pontját

³ Ld. a BHB döntés 37. pontját

Ad 1.1. Absztrakt szinten nem állapítható meg, hogy a tartalom mekkora része (pl. hány százaléka) testesíti meg az adatbázis jelentős részét. Ennek elsődleges oka, hogy az Szjt. 84/A. § (1) bekezdésének „jelentős rész” fordulatát maga a jogszabály, illetve annak miniszteri indokolása nem határozza meg. Az Európai Bíróság e tekintetben is iránymutató BHB döntése szerint ugyanakkor a „jelentős rész” kifejezés mennyiségi, illetve minőségi szempontból is értelmezhető.

Mennyiségi szempontból jelentős az érintett rész, ha a kimásolt/újrahasznosított rész (tartalmi elemek száma) az eredeti adatbázissal összevetve jelentősnek tekinthető.⁴

Minőségi szempontból jelentős az érintett rész, ha a kimásolt/újrahasznosított rész megszerzésével, ellenőrzésével, illetve előállításával kapcsolatos ráfordítások aránya a teljes adatbázis költségéhez viszonyítva jelentős volt, függetlenül attól, hogy egyébként az érintett rész mennyiségi szempontból miként értékelhető, vagy a hasznosított elem önmagában milyen értéket képvisel.⁵ Ezt erősítette meg az Európai Bíróság *Apis v Lakorda* ügyben hozott döntésében (C-545/07) amikor kimondta: ha valamely felhasználó valamely olyan adatbázis mennyiségi szempontból jelentős részét másolja ki és/vagy hasznosítja újra, amelynek a létrehozása jelentős eszközráfordítást igényelt, akkor a kimásolt és/vagy újrahasznosított részre eső ráfordítás – ezzel arányosan – szintén jelentős.

A fentiekből következően mindig azt szükséges vizsgálni, hogy a kimásolással/újrahasznosítással érintett rész, illetve annak ráfordítása milyen arányban áll a teljes adatbázis méretéhez vagy ráfordításához képest.

Ad 1.2. Az a körülmény, hogy az MTI adatbázisa folyamatosan – a napi hírek számától függően akár több százszor is – módosul, nem eredményezi azt, hogy maga az adatbázis is időben folyamatosan megújuló védelem alatt állna. Az Szjt. 84/D. § (2) bekezdése szerint ugyanis a védelmi idő csak akkor kezdődik újra, ha az eredeti adatbázis módosításaként létrejött új adatbázis már önmagában is jelentős ráfordítással létrehozottnak tekinthető. Az, hogy adott kimásolási/újrahasznosítási tevékenység az egész adatbázist, vagy annak „csupán” mennyiségi, vagy minőségi szempontból jelentős részét érinti-e, mindig a hasznosítással érintett eredeti adatbázis adott, konkrét állapota ismeretében dönthető csak el. Mivel azonban az engedélyezési jog terjedelme, illetve a jogosítatlan felhasználás szankciói szempontjából annak nincs jogi jelentősége, hogy a kimásolási/újrahasznosítási tevékenység az adatbázis egészét, vagy – az időközbeni bővítések következtében esetleg – annak „csupán” jelentős részét érinti, az eljáró tanács úgy látja, hogy a két állapotot nem szükséges ennél jobban szétválasztani egymástól.

Ad 2.1. Az Szjt. 84/A. § (3) bekezdése szerint az *„adatbázis előállítójának engedélye nélkül ismételen és rendszeresen nem másolható ki, illetve nem hasznosítható újra az adatbázis tartalmának jelentéktelen része sem, ha ez sérelmes az adatbázis rendes felhasználására, vagy indokolatlanul károsítja az adatbázis előállítójának jogos érdekét.”*

A hivatkozott tényállási elem két egymással összekapcsolt feltételre bontható. Az első fordulat szerint a jelentéktelen rész kimásolására/újrahasznosítására irányuló tevékenység akkor tartozik az engedélyezési jog körébe, ha az ismétlődő, rendszeres. Ha tehát a jelentéktelen részekre irányuló kimásolási/újrahasznosítási tevékenység – ahogyan az a kérdésben áll – rendszeres, úgy az első tényállási elem teljesül. Az eljáró tanács meg kívánja

⁴ Ld. a BHB döntés 72. pontját

⁵ Ld. a BHB döntés 73. pontját

jegyezni, hogy önmagában a kimásolási/újrahasznosítási tevékenység abbahagyására vonatkozó felszólításnak – ebből a szempontból – jogi jelentősége nincsen, hiszen ha az adott felhasználás az engedélyezési jogba tartozik, úgy felszólítás nélkül is oda tartozik, ha pedig az engedélyezési körön kívül esik, ezen a körülményen a felszólítás ténye sem változtat.

A hivatkozott tényállás második eleme szerint még a rendszeres kimásolás/újrahasznosítás is csak akkor helyezi az adott felhasználást az engedélyezési jog határán belülré, amennyiben az sérelmes az adatbázis rendes felhasználására, vagy indokolatlanul károsítja az adatbázis előállítójának jogos érdekét.

A jogosult „jogos érdekének” sérelme, mint feltétel – követve a Berni Uniói Egyezmény 9. cikk (2) bekezdésének logikáját – az Szjt. 33. § (2) bekezdésében, vagyis a szabad felhasználás általános feltételeként alkalmazandó ún. három lépcsős tesztet rögzítő szakaszban is szerepel. Miközben az nyilvánvaló, hogy – következően az Szjt. 83.§-ának rendszertani elhelyezéséből, a hivatkozott szakaszban alkalmazott „szomszédos jogi jogosult” kifejezésből, továbbá a 84/E.§ (3) bekezdésének „más” jogszabályra való hivatkozásából – az adatbázis-előállító sui generis jogára az Szjt. IV. fejezetében meghatározott egyes szabad felhasználási esetek nem vonatkoznak, az azonos fordulat alkalmazása nyilvánvalóan hasonló tartalmat jelent. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy a három lépcsős tesztre vonatkozó általános rendelkezést – de nem a meghatározott szabad felhasználási eseteket – az Szjt. 84/C. §-ában meghatározott szabad felhasználások esetén is kifejezetten alkalmazni rendeli az Szjt. 84/C. § (4) bekezdése. A három lépcsős tesztet részletesen elemző 17/06-os SzJSzT szakvélemény ennek kapcsán idézte a BUE felülvizsgálatára összehívott 1967. évi stockholmi diplomáciai konferencia 9. cikk (2) bekezdéséhez fűzött magyarázatát, amely szerint *“a mű felhasználásának (‘kiaknázásának’) minden olyan formáját, amely számottevő gazdasági vagy gyakorlati fontossággal bír vagy bírhat, elvileg fenn kell tartani a szerző javára (...).”* Az idézett szöveg alapján látható, hogy a jogosult jogos érdeke elsősorban akkor sérül, ha a konkrét felhasználás *számottevő*, vagy *gyakorlati fontossággal bír, bírhat*.

Az Európai Bíróság a fentiekkel összhangban foglalt állást akkor, amikor a BHB döntésben megállapítja, hogy az adatbázis rendes felhasználására sérelmes cselekmények, vagy amelyek indokolatlanul károsítják az adatbázis előállítójának jogos érdekeit *„olyan jogosulatlan magatartásokra vonatkoznak, amelyek a kimásolási cselekmények halmozott hatásai alapján a sui generis jog által védett adatbázis tartalma egészének vagy jelentős részének újbóli létrehozására és/vagy az újrahasznosítási cselekmények halmozott hatásai alapján valamely ilyen adatbázis tartalma egészének vagy jelentős részének a nyilvánosság részére történő rendelkezésére bocsátására irányulnak (eljáró tanács kiemelése), és amelyek így súlyosan sértik az ezen adatbázist létrehozó személy ráfordítását.”*

Az eljáró tanács megítélése szerint annak ugyanakkor nincsen jogi jelentősége, hogy a kimásolás/újrahasznosítás alapjául közvetlenül az MTI adatbázisa, vagy az MTI adatbázisának – esetleg annak részének – többszörözött példánya szolgál. Ennek alapvető oka, hogy bár az Szjt. 84/A. § (2) bekezdés második mondata alapján az adatbázis „műpéldányának” jogszerű terjesztése kimeríti a terjesztési jogot, ez – az Szjt. 23. § (5) bekezdésből következően – kizárólag a fizikai úton végzett terjesztés (dologi példány terjesztése) esetére korlátozódik, és nem vonatkozik a nyilvánossághoz közvetítés eseteire. Ezt az értelmezést támasztja alá az Európai Bíróság BHB ügyben hozott ítélete is, amikor megállapítja, hogy *„a kimásolás és az újrahasznosítás fogalmát nem lehet csak az eredeti adatbázisból történő közvetlen kimásolásra vagy újrahasznosításra korlátozni, mivel ezáltal az adatbázis létrehozóját védelem nélkül hagynánk az olyan jogosulatlan másolási*

*cselekményekkel szemben, amelyeket már az eredeti adatbázis valamely példányából hajtottak végre”.*⁶

Összegezve, az eljáró tanács megítélése szerint nem sérti az MTI sui generis jogát az a gyakorlat, amikor adatbázisának összességében is jelentéktelen részét oly módon hasznosítják fel engedélye nélkül, amely nem eredményezi a teljes adatbázis, vagy a teljes adatbázis jelentős részének újbóli létrehozatalát, vagy újrahazsnosítását. A napi több száz hírből néhánynak akár ismétlődő átvétele sem sérti ezért az MTI sui generis jogát. Ugyanakkor ezen a helyen visszautalunk a bevezetőben már hivatkozott egyéb jogágak által – a konkrét tényállástól függően – nyújtott védelemre és kompenzációra.

Ad 2.2. Az eljáró tanács a kimásolás/újrahazsnosítás rendszerességéről csak konkrét eset kapcsán foglalhat állást. A vizsgálat során az eljáró tanácsnak egyéb szempontok mellett figyelemmel kell lennie a forrásul szolgáló adatbázis frissülési gyakorlatára, az egyes kimásolási/újrahazsnosítási cselekmények között eltelt időközökre, továbbá a kimásolással érintett részek mennyiségére is. Ha a vizsgálat azt igazolná, hogy az adatbázis tartalmának jelentéktelen részét, de visszatérően és oly módon másolják ki / hasznosítanak újra, hogy az összességében már az adatbázis jelentős részét érintené, a jogsértés megállapítható lenne, feltéve, hogy beáll az előző, 2.1. válaszhoz írt „halmozott hatás” és az adott hasznosítás nem minősül szabad felhasználásnak az Szjt. 84/C. §-a alapján.

Bár az Szjt. 84/C. § (1) bekezdése lehetőséget ad arra, hogy az adatbázisnak akár jelentős részét is az előállító engedélye nélkül kimásolják magáncélra, ez a rendelkezés az MTI adatbázisa esetén – lévén, hogy az számítástechnikai eszközzel működtetett – nyilvánvalóan nem alkalmazható. Az Szjt. 84/C. § (2)-(3) bekezdései azonban az MTI esetében is lehetőséget adnak – az ott meghatározott feltételek mellett – az adatbázis akár jelentős részének jogszerű szabad felhasználására is.

Az eljáró tanács fel kívánja hívni a figyelmet arra is, hogy – szemben a megkeresésben rögzítettel – az MTI szerződött partnerei, illetve azok a vállalkozások, amelyek az MTI kifejezett engedélye hiányában használják az MTI adatbázisának egyes tartalmi elemeit, nem vesznek igénybe azonos, vagy akár csak összevethető szolgáltatásokat. Az MTI szerződött ügyfelei ugyanis olyan értéknövelő szolgáltatásokhoz jutnak hozzá előfizetésük idejére (pl. kiemelkedő frissülési gyorsaság, hírchívum egészéből való saját kiválasztás, tematikus lekérdezések... stb.), amelyek teljességgel elérhetetlenek az MTI-vel szerződéses viszonyt ki nem alakító vállalkozások számára.

Az eljáró tanács ezen túl hivatkozni kíván a „jogos érdek” sérelmére vonatkozó fenti levezetésre, amelyet ezen a helyen megismételni nem kíván.

Az eljáró tanács a fentiek alapján úgy összegzi álláspontját, hogy önmagában az a tény, hogy egy vállalkozás az MTI kifejezett hozzájárulása hiányában hasznosítja az MTI adatbázisának jelentéktelen részét, amelyhez az MTI partnerei térítés ellenében jutnak hozzá, nem elegendő az MTI jogos érdeke sérelmének, így a kapcsolódó jog megsértése megállapításához.

Ad 2.3. A megkereső a forrás feltüntetésére vonatkozó 2.3. kérdését kifejezetten az Szjt. 84/A. § (3) bekezdésével összefüggésben tette fel. Az eljáró tanács megállapítása szerint a hivatkozott hasznosítási mód esetén nincs jogi jelentősége a forrás feltüntetésének.

⁶ Ld. a BHB döntés 54. pontját

Az eljáró tanács a megkeresésben leírt tényállás okán a fentínél részben bővebb körben is megvizsgálta a forrás feltüntetésére vonatkozó kérdést. Az eljáró tanács megállapította, hogy az adatbázis előállítókat megillető sui generis jogok kapcsán a forrás megjelölése, mint követelmény csak egy esetben, az Szjt. 84/C. § (2) bekezdésében kerül meghatározásra, ebből pedig az következik, hogy a forrás megjelölésének hiánya is csak ebben az esetben értékelhető jogilag.

A megkeresésben leírt tényállás alapján azonban az is elképzelhető, hogy a Megkereső kérdése nem az adatbázis előállítók jogára, hanem a napi eseményekkel összefüggő szerzői művekre vonatkozó Szjt. 36.§ (2) bekezdésére vonatkozik. Ennek kapcsán az eljáró tanács fel kívánja hívni a figyelmet arra, hogy a szerzői művekre vonatkozó szabad felhasználási eset semmilyen összefüggésben nincs azzal, hogy az adatbázis előállítóját milyen engedélyezési jogok illetik meg az Szjt. XI/A. fejezete alapján. Az eljáró tanács ugyanakkor csak konkrét esetben tudja megvizsgálni, hogy adott cikk szerzői műnek minősül-e, ha igen, akkor megfelel-e az Szjt. 36. § (2) bekezdésében meghatározott feltételeknek (napi eseményhez kapcsolódás; időszerű gazdasági, vagy politikai témát feldolgozó írás), ha igen, akkor tett-e a szerző (szerzői jogosult) a szabad felhasználást tiltó nyilatkozatot, és ha nem, akkor a szerző és a forrás feltüntetése megfelelő volt-e. A forrás feltüntetésének esetleges elmaradása ugyanakkor még ebben az esetben sem eredményezné – a forrásul szolgáló – adatbázis előállítója jogának megsértését, ennek következménye ugyanis kizárólag az, hogy adott felhasználás a szűken értelmezett szerzői jogi jogosult (a cikk szerzőjének) jogát sértené.

Az eljáró tanács ezen a helyen fel kívánja hívni a figyelmet arra, hogy a szerzői művekre vonatkozó, illetve az adatbázisok sui generis joga esetén alkalmazandó szabad felhasználási esetek – szemben a szomszédos jogi jogosultak esetén alkalmazandó korlátozásokkal – nem állnak tökéletes fedésben egymással. A sajátos jogi szabályozás következményeként még az az eset is előállhat, hogy miközben a szerzői műre (például a napi eseményekkel összefüggő cikkekre) alkalmazható a szabad felhasználás valamely formája, aközben a sui generis oltalom alatt álló adatbázis előállítója engedélyezési joggal rendelkezik.

Ad 3. Az eljáró tanács véleménye szerint a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 329/A.§ tényállásának alkalmazása – az ott meghatározott egyéb feltételek teljesülése esetén – minden olyan magatartás esetén felmerül, amikor az adatbázis jelentős részének, vagy jelentéktelen részének ismételt kimásolásához/újrahasznosításához az Szjt. rendelkezései értelmében az adatbázis előállítójának engedélyét kellett volna beszerezni. Az iránymutató bírósági gyakorlat szerint (EBH2006. 1494, BH2007. 116, BH2000. 288) a Btk. 329/A. §-a olyan kerettényállás, amelyet más jogszabály, a szerzői jogi törvény tölt ki konkrét tartalommal. A büntető jogkövetkezmény ebből következően csak akkor alkalmazható, ha részint bekövetkezik a szerzői jogi törvény szerinti szerzői, illetve kapcsolódó jog megsértése, és ezen felül másrészt megállapítható a Btk 329/A. § szerinti tényállási elemek (vagyonosi hátrány okozása vagy haszonszerzési cél) valamelyike is.

Ad 4. Az eljáró tanács – miként arra a 2.3. pont esetén is hivatkozott már – egyetért azzal az állásponttal, hogy a szerzői műnek minősülő cikkek szabad felhasználására vonatkozó Szjt. 36. § (2) bekezdése egyrészt, illetve a sui generis oltalmat élvező adatbázisok szabad felhasználására vonatkozó rendelkezések másrészt csak elkülönítetten vizsgálhatóak. Mivel az adatbázis előállítókat megillető sui generis jog elsősorban nem szerzői jogi, hanem befektetés védelmi, illetve ösztönző természetű, ezért a sui generis védelmet élvező adatbázisokra vonatkozó szabad felhasználási szabályok is önállóan, a legtöbb vonatkozásban elszigetelten

kerültek meghatározásra az Sztj-ben. A szigorú elhatárolás következik a 84/A. § (8) bekezdéséből, a 84/B. § (4) bekezdéséből, a 84/E. § (3) bekezdés „más” jogszabályra való hivatkozásából, illetve a hivatkozott rendelkezések rendszertani elhelyezéséből is. A két halmaz (vagyis a szerzői jog és a sui generis védelem) közötti átjárás pedig mindösszesen egy helyen érhető csupán tetten: az Sztj. 84/C. § (4) bekezdése szerint a szabad felhasználásra vonatkozó általános szabályokat tartalmazó Sztj. 33. §-a (a három lépcsős teszt) megfelelően alkalmazandó a 84/C.§-ban meghatározott esetekben is. Ebből – *a contrario* – az is következik, hogy ahol a jogszabály kifejezetten nem teremti meg a szabad felhasználási szabályok közös alkalmazását, ott erre nem is kerülhet sor.

Ad 5. A megkereső utolsó kérdése az ún. hírgyűjtő oldalak működésével függ össze. A hírgyűjtő oldalt üzemeltető vállalkozás az internet különböző területein meghatározott témákban megjelenő cikkek elérhetőségeit egy helyen összegyűjtve kínálja olvasásra látogatóinak. A látogatónak felkínált cikkről a hírgyűjtő oldal jellemzően csupán annak címét, illetve a hír rövid bevezetőjét veszi át, az érdeklődő látogató pedig a cikk – technikai értelemben hiperhivatkozásként működő – címére kattintva az írás eredeti helyén olvashatja el magát a tartalmat. A hírgyűjtő oldalak sajátossága, hogy a hivatkozott cikkekre mutató hiperlinkek csupán – az oldal, illetve végső soron a monitorozott oldalak frissülési gyakorlatához igazodó – rövidebb ideig érhetőek el.

A hírgyűjtő oldalak – a megkeresés szerint – időről időre hasznosítják az MTI által létrehozott híreket is, jellemzően azonban nem közvetlenül, hanem más szervezetek közbeiktatásával, vagyis az olvasót nem a hír eredeti forrásához, az MTI-hez, hanem az MTI hírt – jogszerűen vagy épp engedély nélkül – átvevő oldalra irányítják.

Az eljáró tanács előzetesen meg kívánja jegyezni, hogy az alábbi általános jellegű válasza nem vonatkozik konkrétan sem az MTI adatbázisára, sem pedig a megkeresésben megnevezett hírgyűjtő oldalakra. Ezek vonatkozásában az eljáró tanács megfelelő vizsgálati anyagok hiányában megállapítást ugyanis nem tehet.

A sui generis oltalomra jogosult adatbázis előállítója szempontjából elsősorban azt kell megvizsgálni, hogy a hírgyűjtő oldalak fenntartói megvalósítanak-e engedélyhez kötött felhasználási cselekményt, azaz kimásolják-e / újrahasznosítják-e az adatbázis tartalmát, és ha igen, akkor a kimásolással/újrahasznosítással érintett rész jelentősnek minősül-e.

Az eljáró tanács megítélése szerint azzal, hogy a hírgyűjtő oldal az adatbázis tartalmának egyes címeit és hír előzeteseit az Sztj. 26. § (8) bekezdésben meghatározott módon nyilvánossághoz közvetíti, megvalósíthatja az adatbázis elemeinek újrahasznosítását.

Az eljáró tanács megítélése szerint a hírgyűjtő oldal azzal, hogy egy adatbázisban tárolt címet, illetve bevezetőt átvesz – az alkalmazott műszaki eljárástól függően – megvalósíthatja a kimásolás fogalmát. Az Sztj. 84/A.§ (1) bekezdés a) pontja szerint a kimásolás nem más, mint az adatbázis tartalmáról másolat készítése. Ha tehát a hírgyűjtő oldal az átvett tartalom megjelenítéséhez a hivatkozott cikk címéről másolatot készít, úgy az megvalósítja a kimásolás fogalmát.

Ennek a kimásolásnak, illetve az újrahasznosításnak jogszerűsége azonban a 2.1 pont szerint ítéltető meg. Az eljáró tanács a kimásolt rész jelentőségének megítélésével összefüggő véleményét a jelen szakvéleményben korábban már kifejtette, ezen a helyen annak megismétlése szükségtelennek látszik.

Az eljáró tanács álláspontja szerint a fentiekből az következik, hogy az a hírgyűjtő oldal, amely nem valósítja meg az eredeti adatbázis „*tartalma egészének vagy jelentős részének a nyilvánosság részére történő rendelkezésre bocsátását*”, nem sérti meg az adatbázis előállító jogát azzal, hogy tartalmának nem jelentős részét kimásolja/újrahasznosítja.

dr. Gyertyánfy Péter
a tanács elnöke

dr. Békés Gergely
a tanács előadó tagja

Mlinarics József
a tanács szavazó tagja